

Svegs kyrka

Konvertering av värmesystem 2009

Svegs socken, Härjedalens kommun, Härnösands stift

Sara Bäckman

RAPPORT – JAMTLI 2010:33
ISSN 1654-2045

Utgivning och distribution:

Jamtli
Box 709
831 28 Östersund
Tel 063-15 01 00
Fax 063- 10 61 68

© Jamtli 2010

Omslagsbild:

Foto:

Redigering och layout framsida: Lena Ljungkvist, Jamtli Förlag

ISSN 1654-2045

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	3
INLEDNING	4
HISTORIK OCH TIDIGARE ÅTGÄRDER.....	6
BESKRIVNING AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER.....	8
BILDER.....	10

Inledning

Länsstyrelsen i Jämtlands län lämnade 2009-06-25 tillstånd till konvertering av vämesystem i Svegs kyrka (dnr 433-2682-09). Till grund för åtgärderna ligger handlingar som upprättades av Energibyran RIBUCA AB 2008-04-15 med tillhörande beskrivning/åtgärdsförslag för VS 2009-01-21.

Arbetet, som utfördes under sommaren och hösten 2009, omfattade konvertering från direktverkande elvärme till vattenburen fjärrvärme. Markarbeten utfördes av Grips Åkeri AB, bygg- och måleriarbeten av Bygg-Mäster AB, rörarbeten av Rörtjänst AB och elarbeten av Börjes El.

Jamtli har genom Hampus Benckert och Christina Persson svarat för antikvarisk medverkan och dokumentation. Undertecknad har sammanställt rapporten. Vid besiktning av utförda arbeten 2009-11-30 närvarade Karl-Fredrik Lindberg och Jan-Erik Sundemyr från beställaren, Roland Savgårdh från Rörtjänst och Hampus Benckert från Jamtli.

Östersund den 3 december 2010

Sara Bäckman
antikvarie

Fastighetsuppgifter m.m.

Fastighet	Svegs kyrka, Svegs socken, Härjedalens kommun
Objekt	Konvertering av värmesystem i Svegs kyrka
Fastighetsägare	Svenska kyrkan Svegsbygdens församling Box 33 842 21 Sveg Kontaktperson: Ulla Stridh, 0680-17405
Uppdragsgivare	Fastighetsägaren
Hantverkare	Grips Åkeri AB Kontaktperson: Magnus Andersson 070-5770427 Bygg-Mäster AB Kontaktperson: Kjell Johansson, 070-6452662 Rörtjänst AB Kontaktperson: Roland Sawgårdh, 070-5685181 Börjes El Kontaktperson: Börje Kurki, 070-2113544
Antikvarisk kontroll	Jamtli Box 709 831 28 Östersund Kontaktperson: Sara Bäckman, 063-15 03 34
Dnr, Jlm	372/2009 F8ACE
Dnr, lst	433-2682-09

Historik och tidigare åtgärder

Den nya kyrkan i Sveg stod färdig år 1847 och invigdes två år senare. Kyrkan ligger på samma plats som den medeltida kyrkan. I ett av förslagen till den nya kyrkan anges att den delvis skulle byggas på grundema från den gamla kyrkan. Förslaget omarbetades flera gånger och det är oklart om så blev fallet.

Under åren 1929-35 restaurerades kyrkan i olika etapper. I en första omgång åtgärdades kyrkans yttre samt problemen med uppvärmningen. De kaminer som värmdes upp kyrkan ersattes med el och vindfång tillkom vid entréerna. Nytt skiffertak lades på kyrkan istället för befintlig spåntäckning. Även lanterninen kläddes med skiffer.

Ett par efter att de sista av restaureringsarbetena 1931 var slutförda påbörjades en inre restaurering för vilken statsbidrag utgick. Bänkarna byggdes om, ryggstöd liksom säten byttes mot nya medan sidostyckena behölls. Golvet i långhuset och koret lades in under denna restaurering. Under detta golv i hela kyrkan ligger ett äldre, troligen ursprungligt, golv på vilket det ligger en tunn isolering med gullfiber. Nya uppgångar togs upp till läktaren. Befintliga takkronor elektrifierades. Väggarna målades i beige och bänkar liksom läktare i blågrå ton, läktaren fick förgyllda ornament. Äldre föremål återfick sin tidigare placering i kyrkan.

1977-79 genomfördes nästa stora restaurering då bland annat bänkrader togs bort och en läktarunderbyggnad tillkom och golvet i läktarunderbyggnaden lades om. Här inreddes vigsel- och doprum på ena sidan och kapprum samt handikapp-wc på andra sidan. En spiraltrappa upp till läktaren anbringades också i utrymmet. I samband med restaureringen målades även kyrkan om invändigt. 1992 målades kyrkan om utvändigt.

Antikvariska ställningstaganden

Svegs kyrka bevarar sedan uppförandet sin yttre form och utöver tillkomsten av nya glas i korets fönster, byte av takmaterial till skiffer samt inklädning av lanterninen har få förändringar skett. Exteriören är trots förändringarna välbevarad med bibehållen tidstypisk prägel vilken än idag på ett tydligt sätt förmedlar sin tids byggnadsideal.

Två restaureringar och ombyggnader har lämnat avtryck i interiören men kyrkorummet präglas fortfarande i hög grad av originalinredningen. Korets nya fönsterglas, vindfången med de glasade svängdörrarna och placeringen av äldre inventarier i kyrkorummet är de påtagligaste förändringarna från 1930 –talets restaurering.

1970 –talets ombyggnad under läktaren gav kyrkorummet ett mindre djup men mest påtaglig blev förändringen i de nya, moderna utrymmen som skapades mellan vapenhus och kyrkorum.

Beskrivning av utförda åtgärder

Installation av värmesystem

Värmecentralen placerades i sydöstra hörnet av bårhuset, vilket sedan länge bara används för kistförvaring. Kulverten drogs från kyrkogårdens ingång i väster fram till bårhuset längs gången. Från bårhuset drogs kulverten tvärs över gången intill kyrkans mur. Kulverten fördes inte in genom grunden utan avslutats på utsidan. Ledningarna kopplades på och drogs genom ett mindre hål i muren in under kyrkans golv till kapprummet. Kopplingen isolerades och byggdes in under mark på utsidan av muren.

Kapprum och samlingsrum: En brunn placerades i nordöstra hörnet av kapprummet. Rörledningen drogs synligt på väggen längs taket mot långhuset vidare in i samlingsrummet. Radiatorer placerades under fönstren i kapprummet och samlingsrummet.

Från samlingsrummet drogs två rör vidare upp på läktaren genom kanten på fönsternischen. Rören drogs så nära väggen som möjligt och målades in i väggens färg. Rören isolerades och målades tillsammans med takfästena i takets färg. Ur funktionssynpunkt var det fördelaktigt om rören isoleras för att undvika större värmeförluster. Ur estetisk synpunkt är en fördel om rören är isolerade eftersom fästena runt röret då inte syns, även om det betyder att rören får en grövre dimension.

Läktare: Under läktarbänkarnas uppbyggnad ligger massivt timmer som gjorde det omöjligt att placera rören i golvet under läktarbänkarna. Bänkarna går ända ut mot ytterväggen. De två rören drogs längst ut mot ytterväggen i golvnivå, under fotbrädan. De byggdes in i en låda av hyvlade brädor, rören kan inte skadas och lådan målades i bänkens färg. Rören drogs i avsatsen längs med läktargolvet.

Långhuset: Rörledningar drogs dolda under golvet längs ytterväggarna. Golvbrädorna har vid demonteringen märkts upp läggas tillbaka på rätt plats. Det nuvarande golvet och det äldre, dolda golvet demonterades vid ytterväggarna och återmonterades efter att rören lagts ned. Från ytterväggarna gjordes dolda instick under varje bänkgavel. Radiatorer placerades under bänkarna.

Koret: Rörledningen vid södra väggen i långhuset drogs fram till de södra bänkarna i koret. Rören togs upp innanför den västra bänkgaveln.

veln och drogs ovanför golvet längs väggen under bänkarna. Radiatorer placerades på golvet under bänkarna. Ledningen drogs in under det upphöjda golvet bakom altaret och dold under tröskeln till sakristian.

Radiatorer vid korbänk: På väggen bakom korbänken under fönstret placerades en vägg radiator i det smala utrymme som finns där. Korbänken skulle vara svår att få loss eftersom den till en del är nedsänkt i korgolvet. Risker att få skador på både bänk och golv var överhängande och därför borrades bänksitsen igenom för de övre fästena till elementet. Dessa pluggades sedan igen med träpluggar som målats in i bänkens färg.

Sakristian: På grund av källarmuren under sakristian drogs rörledningarna i sakristian delvis dolda under golvet. Ledningen från långhuset går upp ur golvet på insidan om dörren och går synlig längs södra väggen fram till fönstret på södra väggen till radiatoren. Ledningen går vidare längs golvet fram till fönstret i öster, där ytterligare en radiator finns. En annan ledning går ner genom golvet och vidare dold fram till toaletten i sakristian. Ytterligare en ledning från södra fönstret rakt upp till övervåningen, där en radiator finns rakt ovanför den i bottenvåningen.

Bilder

Bild 1: Kulvertdägning från värmecentralen mot kyrkan.

Bild 2: Brunn i köpprummet.

Bild 3: Isolerade rördragning längs taket mellan kapprum och samlingsrum.

Bild 4: Rördragning från samlingsrummet upp till läktaren.

Bild 5: Maskerade rördragning i låda på läktaren

Bild 6: Rörgrav i långhuset

Bild 7: Radiatorer under bänkarna i långhuset.

RAPPORTSERIE – JAMTLI, 2010

ISSN 1654-2045

- 2010:1 Hunge kapell – Antikvarisk kontroll vid restaurering 2008-2009
Martina Berglund
- 2010:2 Älvros klockstapel – Antikvarisk kontroll vid restaurering 2009
Martina Berglund
- 2010:3 Lillhärjäbygget – Antikvarisk kontroll vid restaurering av Benladan 2009
Martina Berglund
- 2010:4 Högen – Antikvarisk kontroll vid restaurering av härbre (byggnad IX), 2009
Martina Berglund
- 2010:5 Ovikens gamla kyrka – Förundersökning av putsen på kyrkan och bogårdsmuren
Christina Persson
- 2010:6 Bröcklingberget – Kulturhistorisk karakterisering inför vindkraftpark
Amanda Jönsson
- 2010:7 Ängersjököen – Kulturhistorisk karakterisering inför vindkraftpark
Amanda Jönsson
- 2010:8 Exercishuset (Byggnad 16) –Antikvarisk kontroll vid fasadändring 2003
Martina Berglund
- 2010:9 Byggnad 19 – Antikvarisk kontroll vid exteriör restaurering 2005
Martina Berglund
- 2010:10 Byggnad 32 – Antikvarisk kontroll vid ombyggnad 2006–2007
Martina Berglund
- 2010:11 Byggnad 33 – Antikvarisk kontroll vid ombyggnad 2008–2009
Martina Berglund
- 2010:12 Skaftåsen-området – Kulturhistorisk karakterisering inför planerad vindkraftpark
Karl-Johan Olofsson
- 2010:13 Brynje 3:2 – Antikvarisk kontroll vid restaurering av loge 2006
Hampus Benckert
- 2010:14 Västerskucku 1:63 – Antikvarisk kontroll vid restaurering av loge 2006
Hampus Benckert
- 2010:15 Grafsgården – Antikvarisk kontroll vid restaurering av spåntak på ladugården 2004
Martina Berglund
- 2010:16 Byggnad 38 – Antikvarisk kontroll vid ombyggnad 2005 och 2007
Martina Berglund
- 2010:17 Skalspasset – Arkeologisk utredning inför exploatering av Skalspasset
Karl-Johan Olofsson

- 2010:18 Optands flygfält – Antikvarisk kontroll vid restaurering av tre hangarer, 2004
Martina Berglund
- 2010:19 Aspnäset 1:9 – Antikvarisk kontroll vid restaurering av boningshus, vedbod och kornlada 2004–2006
Martina Berglund
- 2010:20 Betelkapellet – Antikvarisk kontroll vid exteriör restaurering 2002–2007
Martina Berglund
- 2010:21 Billsta – Arkeologisk utredning av fastighet Hackås Hov 1:117, 2010
Amanda Jönsson
- 2010:22 Enafors turisthotell – Antikvarisk kontroll vid restaurering av södra fasaden 2009
Hampus Benckert
- 2010:23 Fjellmanska gravkoret - Antikvarisk kontroll vid restaurering 2003–2005
Christina Persson
- 2010:24 Ljungdalen – Arkeologisk utredning av fastighet Ljungdalen 10:34, 2010
Amanda Jönsson
- 2010:25 Bröcklingberget – Arkeologisk utredning inför vindkraftparker
Anders Hansson
- 2010:26 Exercishuset (byggnad 16) – Antikvarisk kontroll vid restaurering av tak och fasad 2008–2010
Christina Persson
- 2010:27 Lobbersjöns sommarviste – Antikvarisk kontroll vid restaurering av båthus
Christina Persson
- 2010:28 Lobbersjöns sommarviste – Antikvarisk kontroll vid restaurering av torvkåta
Christina Persson
- 2010:29 Dubbelboden i Sidsjö – Antikvarisk kontroll vid byte av tak 2009
Olof Edin
- 2010:30 Moskogen 2010 – Arkeologisk utredning inför planerade kraftledningar
Karl-Johan Olofsson
- 2010:31 Frösö klockstapel – Färgundersökning och färgsättningsförslag
Christina Persson
- 2010:32 Älvros kyrka – Antikvarisk kontroll vid invändig målning 2009
Sara Bäckman
- 2010:33 Svegs kyrka – Konvertering av värmesystem 2009
Sara Bäckman